

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII
POLSKIE TOWARZYSTWO HISTORYCZNE

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ROCZNIK CXIX

NR 1

WARSZAWA 2012

www.rcin.org.pl

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII
POLSKIE TOWARZYSTWO HISTORYCZNE

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ZAŁOŻONY PRZEZ XAWEREGO LISKEGO
W 1887 ROKU

ROCZNIK CXIX
2012

1

WYDAWNICTWO NAUKOWE SEMPER
WARSZAWA 2012

www.rcin.org.pl

Publikacja dofinansowana przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

KOMITET REDAKCYJNY

Daniel Bagi, Richard Butterwick, Stanisław Bylina, Dorota Dukwicz,
Jerzy Dygdała, Marian Dygo, Jerzy Eisler (zastępca redaktora), Jarosław Hrycak,
Magdalena Hułas, Maciej Janowski (zastępca redaktora), Tomasz Jurek,
Bartosz Kaliski (sekretarz), Tomasz Kizwalter, Satoshi Koyama,
Wojciech Kriegseisen, Roman Michałowski (redaktor), Krzysztof Mikulski,
Michael G. Müller, Borys W. Nosow, Andrzej Nowak,
Edward Opaliński (zastępca redaktora), Henryk Samsonowicz, Jerzy Strzelczyk,
Philipp Ther, Jacek Wijaczka, Romuald Wojna

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00-272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. +48 22 831 02 61
e-mail: kh@ihpan.edu.pl
<http://www.ihpan.edu.pl>
http://www.semper.pl/kwartalnik_historyczny

Redaktor językowy: Bogusława Pilch
Adiunkt redakcji: Monika Jusupović

© Copyright by Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk
and Wydawnictwo Naukowe Semper
Warszawa 2012

© All right reserved. No part of this book may be reproduced, stored
in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without
the prior permission of the publishers, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk
and Wydawnictwo Naukowe Semper

© Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk lub odtwarzanie fragmentów
tej publikacji w mediach każdego rodzaju wymaga pisemnego zezwolenia
Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk oraz Wydawnictwa Naukowego Semper

PL ISSN 0023-5903
Nr indeksu 363103

Wydawnictwo Naukowe Semper

Redakcja i Studio Graficzne
ul. Mariensztat 8
00-302 Warszawa
tel./fax: 22 538 92 03
e-mail: redakcja@semper.pl

Dział handlowy i księgarnia:
ul. Bednarska 20 A
00-321 Warszawa
tel./fax: 22 828 49 73
e-mail: handlowy@semper.pl

<http://semper.pl>
<http://semper.istore.pl>

SPIS TREŚCI

Witold Brzeziński, Uwagi o nazewnictwie i identyfikacji kobiet w późnośredniowiecznej Polsce (na przykładzie szlachty wielkopolskiej)	5
Tomasz Szwaciński, Rosja a Piotr i Jan Sapiehowie w dobie kryzysu ostrogskiego (1754–1758)	31
Paweł Duber, Konflikty w kierownictwie obozu sanacyjnego po powrocie Józefa Piłsudskiego z Madery w 1931 r.	67

PRZEGLĄDY — POLEMIKI — PROPOZYCJE

Izabela Lewandowska-Malec, Refleksje po lekturze artykułu recenzyjnego pióra Edwarda Opalińskiego <i>Sejm czasów Zygmunta III</i>	77
---	----

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Przemysław Wiszewski, Z badań nad zaginionym światem opowieści o przeszłości Polski	91
Krzysztof Kosiński, O <i>Dziennikach</i> Jana Józefa Lipskiego	105

*

C.J. Goodson, <i>The Rome of Pope Paschal I. Papal Power, Urban Renovation, Church Rebuilding and Relic Translation, 817-824</i> — Aneta Pieniądz	121
Bruno z Kwerfurtu. <i>Osoba — dzieło — epoka</i> , red. nauk. M. Dygo, W. Fałkowski — Tomasz Jurek	126
<i>Geschichte des Kardinalats im Mittelalter</i> , red. J. Dendorfer, R. Lützelshwab — Przemysław Nowak	130
J. Kłoczowski, <i>Wspólnoty zakonne w średniowiecznej Polsce</i> — Rafał Kubicki	134
J. Krzyżaniakowa, <i>Nie ma historii bez człowieka. Studia z dziejów średniowiecza</i> — Henryk Samsonowicz	139
<i>Ritualisierung politischer Willensbildung. Polen und Deutschland im hohen und späten Mittelalter</i> , red. W. Fałkowski, B. Schneidmüller, S. Weinfurter — Jerzy Strzelczyk	142
M. Teter, <i>Sinners on Trial. Jews and Sacrilege after the Reformation</i> — Waldemar Kowalski	146
<i>Akta zjazdów stanów Wielkiego Księstwa Litewskiego, t. 2: Okresy panowań królów elekcyjnych XVI-XVII wieku</i> , oprac. H. Lulewicz — Grzegorz Błaszczak	150
P. Gawron, <i>Hetman koronny w systemie ustrojowym Rzeczypospolitej w latach 1581-1646</i> — Henryk Wisner	154
M. Zwierykowski, <i>Samorząd sejmikowy województw poznańskiego i kaliskiego w latach 1696-1732</i> — Wojciech Kriegseisen	159

<i>Kommunikation durch symbolische Akte. Religiöse Heterogenität und politische Herrschaft in Polen-Litauen</i> , red. Y. Kleinmann — Wojciech Kriegseisen	164
W. Konopczyński, <i>Pierwszy rozbiór Polski</i> — Piotr Ugniewski	169
M. Baár, <i>Historians and Nationalism. East-Central Europe in the Nineteenth Century</i> — Maciej Górny	174
P. Jakóbczyk-Adamczyk, <i>Stosunki polityczne między Hiszpanią a Wielką Brytanią za panowania Ferdynanda VII (1808-1833)</i> — Radosław Żurawski vel Grajewski	177
M. Turda, <i>Modernism and Eugenics</i> — Maciej Górny	185
J. Januszczyńska-Jurkiewicz, <i>Stosunki narodowościowe na Wileńszczyźnie w latach 1920-1939</i> — Włodzimierz Mędrzecki	189
<i>Biuletyny Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego, grudzień 1954-listopad 1956</i> , wstęp M. Filipiak, oprac. W. Chudzik, M. Filipiak, J. Gołębiowski — Andrzej Korzon	194

LISTY DO REDAKCJI

Zygmunt Zieliński, <i>Kilka uwag o recenzji Bartłomieja Noszczaka</i>	201
Bogusław Andrzej Baczynski, <i>O Julianie Macieju Goslarze</i>	204

CONTENTS

Witold Brzeziński, <i>Remarks on the Names and Identification of Women in Late Mediaeval Poland (upon the Example of the Gentry from Greater Poland)</i>	5
Tomasz Szwański, <i>Russia and Piotr and Jan Sapieha during the Ostrogski Crisis 1754-1758</i>	31
Paweł Duber, <i>Conflicts within the Leadership of the Sanacja Camp after the Return of Józef Piłsudski from Madeira in 1931</i>	67
REVIEWS — POLEMICS — PROPOSITIONS	77
CRITICAL ARTICLES — REVIEWS	
Przemysław Wiszewski, <i>From Research on the Lost World of the Tale about the Past of Poland</i>	91
Krzysztof Kosiński, <i>On Dzienniki by Jan Józef Lipski</i>	105
LETTERS TO THE EDITOR	201

WYKAZ SKRÓTÓW

AAN	– Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD	– Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AGZ	– <i>Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie</i>
AP	– Archiwum Państwowe
AIPN	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
APH	– „Acta Poloniae Historica”
ASWK	– <i>Akta sejmikowe województwa krakowskiego</i>
ASWP	– <i>Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego</i>
BC	– Biblioteka Muzeum Narodowego im. Czartoryskich w Krakowie
BJ	– Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
BK	– Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku
BN	– Biblioteka Narodowa w Warszawie
BO	– Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BPAU-PANKr	– Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BR	– Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu
CAW	– Centralne Archiwum Wojskowe
CDS	– <i>Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae</i> , Wrocław 1956–1964
CPH	– „Czasopismo Prawno-Historyczne”
DN	– „Dzieje Najnowsze”
KDKK	– <i>Kodeks dyplomatyczny Katedry Krakowskiej</i> , Kraków 1874–1883
KDM	– <i>Kodeks dyplomatyczny Małopolski</i> , Kraków 1876–1905
KDMaz	– <i>Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis</i> , Warszawa 1919
KDP	– <i>Kodeks dyplomatyczny Polski</i> , Warszawa 1847–1887
KDW	– <i>Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski</i> , Poznań 1877 nn.
KH	– „Kwartalnik Historyczny”
KHKM	– „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
MGH	– <i>Monumenta Germaniae Historica</i>
MGH SrG	– <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Germanicarum</i>
MGH SS	– <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores</i>
MK	– <i>Metryka Koronna</i>
MPH	– <i>Monumenta Poloniae Historica</i>
MPH s.n.	– <i>Monumenta Poloniae Historica, Series nova</i>
mps	– maszynopis
n.	– i następna
nn.	– i następne
OiRP	– „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”
op. cit.	– opus citatum
oprac.	– opracował
PH	– „Przegląd Historyczny”
PL	– <i>Patrologiae cursus completus. Series Latina</i> , Paris 1844–1865
por.	– porównaj
przyp.	– przypis

PSB	– <i>Polski Słownik Biograficzny</i>
RDSG	– „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
red.	– redaktor, redakcja
RH	– „Roczniki Historyczne”
RHum	– „Roczniki Humanistyczne”
rkp.	– rękopis
RWHF PAU	– „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, Kraków 1874–1891
	– „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1891–1918
	– „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921
	– „Rozprawy – Polska Akademia Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921–1928/1929
	– „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego – Polska Akademia Umiejętności”, Kraków 1928/1929–1952
	– <i>Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego – Polska Akademia Umiejętności</i> , Kraków 1992–
SDRE	– „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”
SGKP	– <i>Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich</i>
SH	– „Studia Historyczne”
SIRIO	– <i>Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva</i>
Sobótka	– „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»”
SPPP	– <i>Starodawne Prawa Polskiego Pomniki</i>
SRP	– <i>Scriptores Rerum Polonicarum</i>
SSS	– <i>Słownik Starożytności Słowiańskich</i>
St. Źr.	– „Studia Źródłoznawcze”
sygn.	– sygnatura
Urzędnicy	– <i>Urzędnicy Dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII Wieku. Spisy</i> , red. A. Gąsiorowski
Urzędnicy, Litwa	– <i>Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy</i> , red. A. Rachuba
VC	– <i>Volumina Constitutionum</i> , t. 1–, Warszawa 1996– (należy cytować odpowiednio, według wzoru: VC 1/1)
VL	– <i>Volumina Legum</i> , t. 1–10, Warszawa 1732–1793 (cytować np.: VL 7, s. 234)
wyd.	– wydanie, wydał
z.	– zeszyt
ZH	– „Zapiski Historyczne”
zob.	– zobacz

TRANSLITERACJA SŁOWIAŃSKICH ALFABETÓW CYRYLICKICH

Nr	Litera alfabetu cyrylickiego		Trans-literacja		Język*	Nr	Litera alfabetu cyrylickiego		Trans-literacja		Język
1	А	а	А	а	b bu m r s u	27	Р	р	Р	р	b bu m r s u
2	Б	б	В	в	b bu m r s u	28	С	с	С	с	b bu m r s u
3	В	в	V	v	b bu m r s u	29	Т	т	T	t	b bu m r s u
4	Г	г	G	g	b bu m r s u	30	Ѓ	ѓ	Ć	ć	s
5	Д	д	D	d	b bu m r s u	31	Ќ	ќ	Ķ	ķ	m
6	Ђ	ђ	Đ	d	s	32	У	y	U	u	b bu m r s u
7	Ѓ	ѓ	Ĝ	g	m	33	Ў	ў	Ů	ů	b
8	Е	е	E	e	b bu m r s u	34	Ф	ф	F	f	b bu m r s u
9	Ё	ё	Ë	ë	b r	35	Х	x	H	h	b bu m r s u
10	Є	є	Ê	ê	u	36	Ц	ц	C	c	b bu m r s u
11	Ж	ж	Ž	ž	b bu m r s u	37	Ч	ч	Č	č	b bu m r s u
12	З	з	Z	z	b bu m r s u	38	Џ	џ	Ď	ď	m s
13	С	с	Ŝ	š	m	39	Ш	ш	Š	š	b bu m r s u
14	И	и	I	i	b** bu m r s u	40	Щ	щ	Ŝ	š	bu r u
15	І	і	Ì	ì	b r** u	41	Ъ	ъ	''	''	b** bu r
16	Ї	ї	Ï	ï	u	42	Ы	ы	Y	y	b r u**
17	Ј	ј	Ĵ	ĵ	m s	43	Ь	ь	'	'	b bu r u
18	Й	й	J	j	b bu r u	44	Э	э	È	è	b r
19	К	к	K	k	b bu m r s u	45	Ю	ю	Û	û	b bu r u
20	Л	л	L	l	b bu m r s u	46	Я	я	Â	â	b bu r u
21	Љ	љ	Ĺ	ĺ	m s	47	'	'	'	'	b bu m r s u
22	М	м	M	m	b bu m r s u	48	Ў	ў	Ĝ	g	b** u**
23	Н	н	N	n	b bu m r s u	49	Ў	ў	Ě	ě	b** r** u**
24	Њ	њ	Ń	ń	m s	50	Ѓ	ѓ	Ă	ă	bu**
25	О	о	O	o	b bu m r s u	51	Ө	ө	Ě	ě	r**
26	П	п	P	p	b bu m r s u	52	У	у	Û	û	r**

* Oznaczenia języków: b — białoruski, bu — bułgarski, m — macedoński, r — rosyjski, s — serbsko-chorwacki, u — ukraiński.

** Występuje w dawnej pisowni.

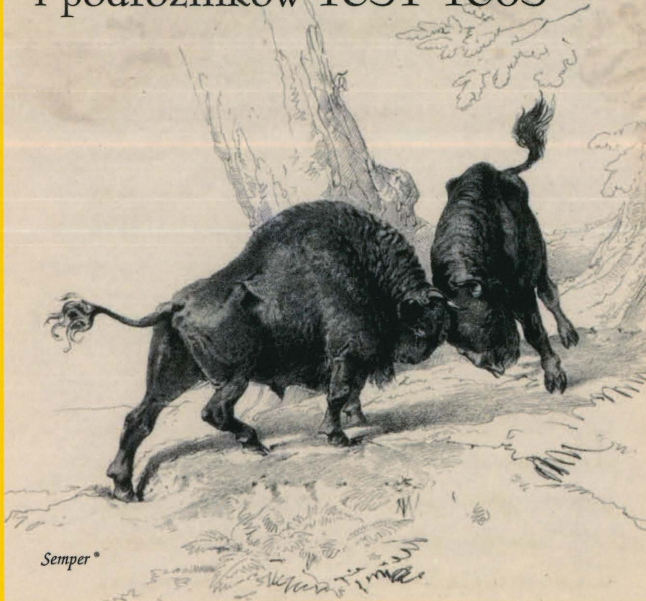
-od 1991-
SEMPER

przedstawia

Piotr Daszkiewicz
Tomasz Samojlik
Bogumiła Jędrzejewska

Puszcza Białowieska
w pracach przyrodników
i podróżników 1831-1863

ISSN 0023-5903

9 770023 590208

www.rcin.org.pl

